

מפרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
חשיעי

קונטרס

ב' ניסן - תשמ"ט

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה שלישית

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, ניו.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה
הי' תהא שנת נפלאות בכל
שנת הצדי"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ב' ניסן, יום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה אשה כי תזריע גו', שנאמר בהתוועדות דש"פ תזריע, ר"ח ניסן ה'תשכ"ה.

מערכת „אוצר החסידים“

ר"ח ניסן תשמ"ט (תהא שנת משיח טובה),
שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק,
שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. ש"פ תזריע, ר"ח ניסן ה'תשכ"ה

אשה כי תזריע וילדה זכר¹, וארז"ל² אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה, ומביא אדמור'ר הזקן (בלקו"ת ד"ה זה³) דהפלסופים פירשו, דהטעם על זה שאשה מזרעת תחלה יולדת זכר הוא כי כשאשה מזרעת תחלה טיפת האיש באה באחרונה ועילאה גבר. ואומר אדה"ו שפירושם הוא דוחק גדול. ומפרש כדמוכח מפשטות הלשון שלידת הזכר בא מזרע האשה (ולא מזה שזרע האיש בא לבסוף). ויש לומר, דזה שמביא בלקו"ת גם הפירוש דלידת הזכר הוא מטיפת האיש (הבאה באחרונה, כי עילאה גבר), ויתירה מזו, שמקדים פירוש זה להפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האשה, הוא⁴ כי איש ואשה (ברוחניות) הם הקב"ה וכנסת ישראל, דהקב"ה נקרא בשם איש וכנסת ישראל בשם אשה⁵. וידוע בענין אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא⁶, שבכל אחד מהם יש מעלה. דהמעלה באתערותא דלתתא היא שההמשכה הבאה על ידה היא מפנימיות האור⁷, והמעלה באתערותא דלעילא מצד עצמה היא שההמשכה היא ממקום נעלה יותר שאין אתערותא דלתתא מגעת לשם (אלא שההמשכה משם היא מבחינת חיצוניות). ויש לומר, שמזה משתלשלים שני הפירושים באשה כי תזריע וילדה זכר כפשוטו. דהפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האיש דעילאה גבר, משתלשל מהמעלה שבאתערותא דלעילא⁸, והפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האשה משתלשל מהמעלה שבאתערותא דלתתא. ולכן מביא גם הפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האיש (אף שבגשמיות, פירוש זה הוא דלא כהמסקנא), בכדי לרמז שיש גם מעלה באתערותא דלעילא.

(1) פרשתנו (תזריע) יב, ב.

(2) נדה לא, סע"א. וש"נ.

(3) ריש פרשתנו (יט, ד).

(4) לכאורה הי' אפ"ל, דזה שמביא הפירוש הראשון הוא ע"ד שאמרו "למה מזכירין דברי היחיד בין המרובים כבטלן" (עדות פ"א מ"ו). אבל, נוסף לזה שבדרושי חסידות (פנימיות התורה) אין זה רגיל כלל — הרי נקודת החילוק דשני הפירושים הוא, דלפירוש הפלסופים, ענינו של הראשון הוא בכדי לתת חיזוק בהבא אחריו, ולפירוש אדה"ו המעלה היא בהראשון עצמו. ונמצא, שממאמר זה גופא [שמסיק כפירוש השני שהמעלה היא בהראשון עצמו], מוכח, שהכוונה בזה שמביא פירוש הראשון (פירוש הפלסופים) הוא לא בכדי (לבטלו ולחזק הפירוש שלאחריו, אלא מצד הענין והעילוי שבפירוש זה עצמו.

(5) וראה גם לקו"ת פרשתנו (כ, א) ובכ"מ, דפירוש, אשה מזרעת תחלה⁹ הוא שהאתערותא דלתתא היא לפני האתערותא דלעילא.

(6) לקו"ת שה"ש כג, ד ואילך.

(7) ראה גם לקו"ת פרשתנו כ, ב. ושם, דזהו הטעם על זה שאשה מזרעת תחלה יולדת זכר, כי ההמשכה שעי' קדימת האתעדל'ת היא מפנימיות האור.

(8) אלא שגם לפירוש זה, עיקר המעלה דאתערותא דלעילא היא כשהיא באה לאחרי קדימת אתעדל'ת,

כדלקמן סעיף ד.

ב) ויש להוסיף, דפרשת תזריע קוראין (בכמה שנים) בחודש ניסן, שענינו הוא אתערותא דלעילא¹⁰, ולכן מביא פירוש זה (שלידת הזכר הוא מזרע האישי) לפני הפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האשה, כי בחודש ניסן, ההדגשה היא בהמעלה שבאתערותא דלעילא. וזה שהמסקנא היא שלידת הזכר הוא מזרע האשה, כי לאחרי מתן תורה, גם בחודש ניסן, ההדגשה היא במעלת עבודת האדם (אתערותא דלתתא). וכמוכן גם מהמאמר ד"ה החודש של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע"י בעל ההילולא דב' ניסן, שמדייק שם (בתחלת המאמר¹²) „למה צריכים עבודה בכח עצמו דוקא ומהו המעלה כזה והלא האהוי"ר הבאים מלמעלה הם גבוהים הרבה יותר“, דזה שמדייק (מהי המעלה בעבודה בכח עצמו), אף שבכו"כ דרושים מבואר (כנ"ל) המעלה שבאתערותא דלתתא (עבודה בכח עצמו), יש לומר, כי במאמר ד"ה החודש מודגשת המעלה שבאתערותא דלעילא, ולכן יש מקום לשאלה מהי המעלה בעבודה. אבל מזה שענין זה (מהי המעלה בעבודה) הוא רק שאלה, מובן, שגם בחודש ניסן (ד"ה החודש), שבו מודגשת מעלה ההמשכה הבאה מלמעלה, המסקנא היא שיש (גם) מעלה בעבודה בכח עצמו (אתערותא דלתתא) לגבי האהוי"ר הבאים מלמעלה (אתערותא דלעילא). ויתירה מזו, דענין זה (המעלה שבאתערותא דלתתא) הוא עיקר המעלה, שלכן, המסקנא (בלקו"ת) היא שלידת הזכר הוא מזרע האשה, המעלה שבאתערותא דלתתא.

ג) והענין הוא, דהנה המעלה שבאתערותא דלעילא (שמצד עצמה) היא שההמשכה היא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת לשם, וההמשכה היא מצד כ"י¹³ חפץ חסד הא"י. וע"פ הידוע¹⁴ בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים¹⁶ (ועמך כולם צדיקים¹⁷), דזה שנתעורר כביכול להיות חפץ חסד הוא מצד זה שעלה במחשבה (מחשבה עצמית, שלמעלה מהגילוי דחפץ חסד) שעתידין ישראל לקיים תומ"צ ולעשות דירה לו ית' בתחתונים, מובן, שהשרש דעבודתם של ישראל הוא למעלה יותר גם מהענין דחפץ חסד. וע"י שהגילוי דחפץ חסד נתעורר ונמשך ע"י עבודת האדם, מיתוסף בו עילוי נעלה יותר (מכמו שהוא מצד עצמו, מצד למעלה), שנמשך בו מהמחשבה עצמית שלמעלה מגילוי. ועפ"ז יש לבאר, דזה שבחודש ניסן (שענינו הוא המשכה מלמעלה) קוראין אשה כי תזריע וילדה זכר

9) וגם בהשנים ששבת פ' תזריע הוא בחודש אייר — הקריאה התחלת הסדרה במנחת שבת, וכן הלימוד בהשעורים דחתי"ת, הוא בחודש ניסן (בכמה שנים).

10) נסמן בלקו"ש חי"ז ע' 148 הערה 5.

11) דשנת תרס"ז.

12) המשך תרס"ז ריש ע' קנז.

13) לשון הכתוב — מיכה ז, ח.

14) לקו"ת שה"ש שם.

15) ראה בארוכה ד"ה זה היום התשמ"ב ס"ה"ו (לעיל ע' ר"ז), ובהמזויין שם.

16) ב"ר פ"ח, ז. רות רבא פ"ב, א (ג).

17) ישע"י ס, כא.

(ההדגשה במעלת אתערותא דלתתא) הוא, כי עיקר העילוי בהמשכה מלמעלה (והגילוי דחפץ חסד) הוא כשהיא נמשכת ע"י עבודה.

ד) והנה ענין זה (שאשה מזרעת תחלה יולדת זכר מורה על המעלה שבאתערותא דלתתא) הוא גם להפירוש שלידת הזכר הוא מטיפת האיש הבאה באחרונה דעילאה גבר. אלא שלפירוש זה, המעלה באתערותא דלתתא (זרע האשה) הוא שהיא סיבה שהאתערותא דלעילא הנמשכת על ידה תהי' מבחינה נעלית יותר¹⁸ (עילאה גבר), ולהפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האשה, המעלה שבאתערותא דלתתא היא (גם) מצד עצמה. ועפ"ז יש לומר הרמז בהסדר דשני הפירושים, דזה שמקדים הפירוש שלידת הזכר הוא מזרע האיש, אף שהמסקנא היא שהוא מזרע האשה, כי בתחלת העבודה, מעלת האתערותא דלתתא היא שהאתערותא דלעילא הנמשכת על ידה היא נעלית יותר, ועי"ז מתגלית אח"כ המעלה שבאתערותא דלתתא גופא.

ויובן זה ע"פ המבואר בלקו"ת¹⁹ שיש בחינה שלישית באתערותא דלעילא, שהיא בדרך מתנה. שגם אתערותא דלעילא זו נמשכת ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל, אלא שבכדי שיהי' הגילוי של אתערותא דלעילא זו צ"ל תחלה השלימות דמעשה התחוננים, האתעדל"ת והאתעדל"ע שנמשכת על ידה. וצריך להבין, הרי הכוונה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחוננים²⁰ היא שעשיית הדירה תהי' ע"י עבודת האדם, דמזה מובן, שגם גילויים הכי נעלים, גם האור שלמעלה מהשייכות לנבראים (שאינן ככח האתערותא דלתתא להגיע לשם), ועד לגילוי העצמות²¹, נמשכים הם ע"י עבודת האדם²², ואיך זה מתאים עם המובא לעיל מלקו"ת שע"י העבודה נמשך רק מבחינה שאתערותא דלתתא מגעת לשם, והמשכת הבחינות שלמעלה מזה היא בדרך מתנה מלמעלה. ויש לומר הביאור בזה, דזה שאתערותא דלתתא מגעת רק באור השייך לעולמות הוא מצד ענין הנבראים [אתערותא דלתתא כמו שהוא בבחינת "תתא", הנבדל מ"עילא"]. אבל מצד כח העצמות שישנו בעבודתם של ישראל [וכמשנת"ל (סעיף ג) בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, ששרש העבודה דישראל הוא במחשבה העצמית שבפעמותו

18) ולכאורה יש לומר שהוא ע"ד המבואר בלקו"ת פרשתנו ד"ה שוש תשיש, שהולדת האהבה שבבחינת "זכר" (אהבה רבה) באה בפועל מהאתערותא דלעילא, אלא שזה שהאתערותא דלתתא נמשכת מפנימיות האור (שלא כן נולד ממנה אהבה רבה) הוא מפני שבאה ע"י קדימת האתערותא דלתתא.

19) שה"ש שם (כד, א).

20) ראה תנחומא נשא טו. בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ז.

21) שהרי ענין הדירה בתחוננים הוא דירה לעצמותו (המשך תרס"ז ס"ע ג. ובכ"מ — נסמן בסה"מ

מלוטס ח"ב ע' רמא).

22) וכמוכונ גם מהמבואר בתניא רפ"ז, שהגילויים דלעתיד תלויים, במעשינו ועבודתנו. . כי הגורם שכן המצוה היא המצוה בעצמה, כי בעשייתה ממשך כו", היינו, שהעשי' היא לא הקדמה וסיבה להמשכה הבאה מצד למעלה, אלא שהעשי' היא הממשכת.

ית', שלמעלה מכל הגילויים, גם מהגילויים הכי נעלים], אין שייך לחלק בין "תתא" ל"עילא", דישאל וקוב"ה כולא חד. אלא שגילוי ענין זה (השרש דעבודת ישראל כמו שהוא במחשבה העצמית) הוא דוקא לאחרי שנשלם כל השייך לעבודת האדם, העבודה עצמה (אתערותא דלתתא) וההמשכה מלמעלה (אתערותא דלעילא) שבאה על ידה. ולכן, תחלת ההמשכה הבאה ע"י העבודה (לפני שנתגלה כח העצמות שבה) היא רק מהאור השייך לעולמות, מקום שאתערותא דלחתא מגעת לשם, אבל לאחרי השלימות דעבודה (הו דהעבודה עצמה והו דההמשכה מלמעלה שעל ידה), שאז מתגלה ה"פנימיות" שלה, הנחת רוח והתענוג שלמעלה שבעבודת ישראל, נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני²³, נחת רוח ותענוג זה (שנעשה רצוני, ע"י ישראל) הוא בעצמותו ית' (נחת רוח 199)²⁴, ע"י העבודה נמשך גם האור שלמעלה משייכות לעולמות²⁵, ועד להמשכת העצמות.

ה) ועפ"ז יש לבאר הסדר דשני הפירושים באשה מזרעת תחלה יולדת זכר, שבתחלה (לפני שנתגלה ה"פנימיות" דעבודת ישראל), העבודה דכנסת ישראל וההמשכה מלמעלה הם שני דברים, ובמילא ההמשכה שבאה על ידה היא מהאור השייך לעולמות (שהאתערותא דלתתא מגעת לשם), והמעלה בהעבודה דישאל אז היא שהעבודה היא סיבה שהאתערותא דלעילא הנמשכת על ידה תהי' מפנימיות האור — פירוש הראשון שזרע האשה היא סיבה להתגברות דזרע האיש (עילאה גבר), ועי"ז מתגלה הפנימיות דעבודת ישראל, כח העצמות שבה (מצד זה שישאל וקוב"ה כולא חד), וכל ההמשכות הן ע"י העבודה גופא (ולא שהעבודה היא רק סיבה להמשכה) — פירוש השני שלידת הזכר הוא מזרע האשה, ומעלת ההמשכה מלמעלה (לידת הזכר) היא (לא רק המשכת הפנימיות של האור השייך לעולמות, אלא גם) המשכת האור שלמעלה משייכות לעולמות, ועד להמשכת העצמות.

ו) ויש לקשר זה עם יום השני בניסן, דלהדיעה²⁶ שבניסן נברא העולם, היינו שבריאת האדם היתה בר"ח ניסן ובריאת העולם היתה בכ"ה אדר²⁷, יום

23) תר"כ (הובא בפרש"י) עה"פ ויקרא א, ט. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ פינחס כח, ת.

24) ראה גם ד"ה זה היום שבהערה 15.

25) להעיר מהמבואר בהמשך תרס"ו ע' קלא ובסה"מ התש"ה ע' 53, דהטעם על זה שהמשכת האור שלמעלה מהשתלשלות (הגם שהוא בדרך מתנה מלמעלה) הוא לאחרי שלימות העבודה דוקא, הוא כי נתינת מתנה היא דוקא כשעבד ל' נייחא לנפשי' (ראה מגילה כו, ב. גיטין נ, ב. ב"מ טז, א. ב"ב קנו, א.) ויש לומר הכוונה בזה, שע"י שלימות העבודה מתגלה הנחת רוח והתענוג העצמי שבעבודת ישראל, כנ"ל בפנים.

26) ר"ה י, סעיב ואילך. ושי"נ.

27) תוד"ה לתקופות — ר"ה ת, א.

(*) בלקו"ת שה"ש שם (כד, סעי"א ואילך). אינה שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות במעשה התחנותיני, היינו, שהשלימות דמעשה התחנותיני היא בכדי שהתחתון יהי' כמו כלי להשראת וגילוי האור נוע"ד קוב"ה לא שריא אלא באתר שלים (ראה זח"ג צ, ב); אבל בהמשך תרס"ו ובסה"מ התש"ה שם, שהשלימות דמעשה התחנותיני היא (גם) בשביל ההמשכה מלמעלה, נתינת המתנה מצד הנותן.

השבת הראשון הי' בשני בניסן. וע"פ הידוע²⁸ בתיווך ב' הדיעות בזמן הבריאה²⁶, שהבריאה בפועל היתה בתשרי (כ"ה אלול²⁹) והמחשבה לברוא את העולם היתה בניסן (כ"ה אדר), יש לומר, שבהבריאה בפועל שהיתה בתשרי נכלל גם הגילוי דחפץ חסד³⁰, וזה שבניסן היתה המחשבה לברוא יש לומר דמחשבה זו היא ע"ד המחשבה דבמי נמלך, הכוונה והתכלית דהבריאה שלא נמשכה בגילוי בהבריאה³¹. וביום השבת, ב' ניסן, נעשה השלימות דהמחשבה. ויש לקשר זה גם עם זה שיום ב' ניסן הוא יום ההילולא של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ויום שבו הוכתר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בנו יחידו של בעל ההילולא) בכתר הנשיאות³², כי הכוונה והתכלית דהבריאה היא שיהי' בעולם הגילוי דאוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות (כנ"ל), דגילוי זה הוא (בעיקר) ע"י הלימוד וההפצה דפנימיות התורה. דפנימיות התורה מצד עצמה היא למעלה מגילוי (סתים דאורייתא), וע"י הלימוד דפנימיות התורה בהבנה והשגה, ובפרט ע"י הפצתה חוצה (ועד חוצה בתכלית), ממשכים האור שלמעלה משייכות לעולמות, ועד לעצם האור שלמעלה מגילוי, שיהי' בגילוי בעולם. וזוהי השייכות דב' ניסן, השבת הראשון דמעשה בראשית במחשבה (שבו היתה השלימות דהמחשבה) לבעל ההילולא ולבנו יחידו ממלא מקומו³³, כי ע"י הדרושים של בעל ההילולא שהוא הרמב"ם דתורת החסידות³⁴ (דברים המתבארים ועד שתהא סדורה בפי הכל³⁵), ובפרט, ע"י ההתייסדות דתומכי תמימים, הותחל שלב חדש בהפצת המעינות, ולאחרי זה, ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, נעשה ההפצה עוד ביתר שאת ויתר עוז. שזו (הפצת המעינות חוצה) היא ההכנה והכלי לאתי מר דא מלכא משיחא³⁶ (שאז תושלם הכוונה³⁷ דדירה בתחתונים³⁸), בקרוב ממש.

- (28) ראה גם ד"ה החודש דכ"ה אדר התשל"ט סי"ח (לעיל ע' פו) וש"נ.
- (29) תוד"ה הגיל שם. ועוד. — נסמן לעיל ע' פו הערה 40.
- (30) להעיר גם מלקו"ת נצבים מז, ב. נח, ב. ועוד.
- (31) ראה גם ד"ה החודש הגיל שם. ובד"ה זה היום התשמ"ב סי"ו (לעיל ע' ז) דמחשבה זו לא נמשכה (בגילוי) בענין דחפץ חסד.
- (32) להעיר מזה שאין מושחיו מלך בן מלך אא"כ היתה שם מחלוקת³ (רמב"ם הל' מלכים ספ"א), ובבן יחיד אין זה שי"ד.
- (33) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1293. אלא שהביאור שם הוא מצד המעלה דשבת הראשון, שענין זה הוא גם בשני בתשרי, משא"כ להביאור שבפנים.
- (34) לקו"ד ח"ב רצו, א. וראה ספר השיחות ה'תשא ע' 160.
- (35) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 209 בנוגע להמאמרים דבעל ההילולא.
- (36) אגה"ק דהבעש"ט הידועה — נדפסה גם בכתר שם טוב בחתלתו. וככ"מ.
- (37) דיש לומר שזוהי המחשבה (לברוא) שהיתה בניסן, כנ"ל בפנים. ויש לומר שזוהו גם הקשר דניסן עם גאולה העתידה — בניסן עתידין ליגאל³ (ר"ה יא, א. שמור" פט"ז, יא) — כי אז תושלם כוונה ומחשבה זו.
- (38) תניא פל"ו.